

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες,
σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε
30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Α΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ηροδότου «Ιστορίες» I 29-33 –

Ενότητα 2^η: Κροίσος και Σόλων

Τίτλος:

«Κροίσος και Σόλων»

ΜΑΡΙΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2013

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας, Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Κροίσος και Σόλων

Δημιουργός

Μαρία Παναγιώτου

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

(Προτεινόμενη) Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Ιούνιος 2013

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ηροδότου, «Ιστορίες» Ι 29-33: Ενότητα 2^η - Κροίσος και Σόλων.

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

4-5 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο/ιστοσελίδα τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Ταυτότητα εκπαιδευτικού και προεργασία:

Ως προϋποθέσεις θεωρούνται η εξοικείωσή του με τα βασικά εργαλεία των ΤΠΕ και η ενδεχόμενη συνεργασία του με τον καθηγητή Πληροφορικής. Ο εκπαιδευτικός καθ' όλη τη διαδικασία είναι καθοδηγητής και αρωγός. Συμβουλεύει και παρεμβαίνει, για να λύσει απορίες και να προωθήσει τη συζήτηση και τη συνεργασία των ομάδων, ενθαρρύνει και επιβραβεύει κάθε προσπάθεια, συμβάλλοντας στην ομαλή διεξαγωγή της όλης δραστηριότητας.

Ταυτότητα μαθητών:

Οι μαθητές πρέπει να έχουν διδαχθεί την Εισαγωγή -και ιδιαίτερα τα κεφάλαια: «Το έργο του Ηροδότου» και «Αντιλήψεις – Ιδέες – Αξίες», σελ. 10-11 του σχολικού εγχειριδίου- καθώς και τις τεχνικές αφήγησης, ώστε να αντιλαμβάνονται πιο εύκολα βασικά σημεία του σεναρίου και να ανταποκρίνονται με μεγαλύτερη ευχέρεια στις δραστηριότητες των Φύλλων Εργασίας. Επίσης, απαραίτητες προϋποθέσεις αποτελούν η εξοικείωση τους με την ομαδική εργασία, με λογισμικά γενικής χρήσης, τα Google Docs και τη χρήση του διαδραστικού πίνακα.

Υλικοτεχνική υποδομή σχολικής μονάδας:

Ηλεκτρονικοί υπολογιστές, σύνδεση στο διαδίκτυο, διαδραστικός πίνακας.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

Β. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η βιωματική προσέγγιση και γνώση της αρχαίας ελληνικής ιστοριογραφίας -και ειδικότερα του ηροδότειου διαλόγου ανάμεσα στον λυδό μονάρχη Κρόισο και στον αθηναίο νομοθέτη Σόλωνα- με την αξιοποίηση του νέου και κριτικού γραμματισμού που προσφέρουν οι ΤΠΕ, μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές της Α΄ Γυμνασίου να

διαμορφώσουν μια πιο σφαιρική εικόνα για τις αντιλήψεις, τη νοοτροπία και το ήθος των δύο πρωταγωνιστών. Κατανοούν ότι η διαφορετική προσέγγιση της έννοιας της ευτυχίας εκφράζει ουσιαστικά την αντίθεση των δύο διαφορετικών πολιτισμών που εκπροσωπούν, οι οποίοι στη συνέχεια θα συγκρουστούν αναπόφευκτα και στο πεδίο της μάχης. Παράλληλα, γνωρίζουν βασικά θέματα που τη συνέχουν, όπως το περιεχόμενο της ανθρώπινης ευτυχίας / ευδαιμονίας και τη ματαιότητα αναζήτησης της ευτυχίας στον πλούτο, την αστάθεια της ανθρώπινης μοίρας, τις έννοιες της «ύβρης», του «φθονερού θείου» και του «μέτρου».

Έρχονται σε επαφή με τον Ηρόδοτο ως λογοτέχνη, εκτιμούν τη δραματοποίηση της αφήγησης, που αποτελεί βασικό μορφολογικό στοιχείο του έργου του και κατανοούν τη θέση και τον ρόλο της νουβέλας στην ιστορική αφήγηση.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Το παρόν σενάριο λειτουργεί συμπληρωματικά στη διδασκαλία της 2ης Ενότητας του σχολικού εγχειριδίου, αφού η αντίστοιχη πρόταση [στο Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, σελ. 21-25](#), έχει στόχους που αφορούν τις αντιλήψεις, τις αξίες και το ήθος των ιστορικών προσώπων που πρωταγωνιστούν και τον προβληματισμό σχετικά με το θέμα της διαφορετικής κοσμοθεωρίας τους, ώστε να ερμηνευτούν τα αίτια που προκάλεσαν τους Ελληνοπερσικούς Πολέμους (494-479 π.Χ.). Συγχρόνως, επιδιώκεται η κατανόηση της θέσης και του ρόλου της νουβέλας στην ιστορική αφήγηση, ο εντοπισμός μοτίβων με λαϊκά – παραμυθικά στοιχεία και η εκτίμηση της λογοτεχνικής αξίας του ηροδότειου έργου. Απαιτείται προσέγγιση σε ομάδες και ανάληψη ρόλων. Ακολουθείται η μέθοδος του σχεδιασμού με βάση την πολυτροπική θεωρία της επικοινωνίας και τους πολυγραμματισμούς (Cope & Kalantzis 2000, Kalantzis & Cope 2008, Kress & van Leeuwen 2001). Οι μαθητές συνεργαζόμενοι σε ομάδες προσεγγίζουν το μεταφρασμένο αρχαίο ελληνικό κείμενο μέσω μιας σύγχρονης θεώρησης, η οποία ταιριάζει περισσότερο στην ηλικία τους και βασίζεται

στις πρακτικές του γραμματισμού -διερεύνηση, χρήση διαδικτύου και άλλων ΤΠΕ- που έχουν άμεση σχέση με τη σύγχρονη γνωστική πραγματικότητα. Αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και ανακαλύπτουν μόνοι τους τη γνώση διαβάζοντας και δημιουργώντας πολυτροπικά κείμενα. Ο ρόλος του διδάσκοντος κινείται στα όρια της υποβοηθούμενης ανακάλυψης σύμφωνα με την παιδαγωγική θεωρία της ζώνης επικείμενης ανάπτυξης του μαθητή (Κοινωνικός εποικοδομισμός του Vygotsky). Κινούμαστε περισσότερο στον χώρο της άορατης παιδαγωγικής πρακτικής, δίνοντας έμφαση στην πρωτοβουλία των μαθητών και στον διαφορετικό ρόλο του διδάσκοντος (Κουτσογιάννης & Αλεξίου 2012: 15-16).

Η διαθεματικότητα συνίσταται στη σύνδεση του κειμένου της αρχαίας ελληνικής γραμματείας με άλλα κείμενα που εντάσσονται στο ίδιο ιστορικό και θεματικό πλαίσιο. Ακόμη, επιχειρείται η σύνδεση του παρελθόντος με το παρόν, καθώς εξετάζονται διαχρονικά ζητήματα που αφορούν την ανθρώπινη υπόσταση, όπως η ευδαιμονία, η αρετή και η προσφορά προς την πατρίδα, ο «ωραίος» θάνατος και η υστεροφημία, η έννοια του μέτρου και η τιμωρία της ματαιοδοξίας και της πλεονεξίας. Με σύγχρονες επιστημονικές αναζητήσεις σε πολλούς τομείς καταδεικνύεται στους μαθητές πώς το κείμενο του Ηροδότου «συνομιλεί» με άλλες τέχνες και φωτίζεται ολόπλευρα από αυτές.

Οι δραστηριότητες των Φύλλων Εργασίας έχουν σκοπό να ανακαλύπτουν οι μαθητές μόνοι τους νέες ιδέες και να φτάνουν μέσω της ομαδοσυνεργατικής μεθόδου στη διατύπωση τελικών συμπερασμάτων.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να έρθουν σε επαφή με το ιστορικό/λογοτεχνικό κείμενο και να ερμηνεύσουν τις στάσεις, τις συμπεριφορές και τη δράση των δύο πρωταγωνιστών.
- Να ανιχνεύσουν τους θεματικούς πυρήνες της ενότητας.

- Να αντιληφθούν την έννοια της ανθρώπινης ευδαιμονίας και να προβληματιστούν για το διαφορετικό σημασιολογικό περιεχόμενο που της προσδίδει κάθε άτομο διαχρονικά, ανάλογα με την πολιτιστική/κοινωνική του ταυτότητα.
- Να εκτιμήσουν τις αξίες του αρχαίου ελληνικού κόσμου, όπως η προσφορά προς το κοινό καλό και ιδιαίτερα προς την πατρίδα, η οποία εξασφαλίζει στην ευτυχία στη ζωή και την υστεροφημία, την αίσθηση του μέτρου κ.ά.
- Να διαπιστώσουν τον παραμυθικό χαρακτήρα και το δραματικό ανθρωποκεντρικό περιεχόμενο της συγκεκριμένης νουβέλας του Ηροδότου, και να έρθουν σε επαφή με τον λόγο του παραμυθιού.

Με βάση τους παραπάνω στόχους οι μαθητές και οι μαθήτριες επιδιώκεται να καλλιεργήσουν την ενσυναίσθησή τους, προσπαθώντας να μπου στη θέση των προσώπων που αναφέρονται στο κείμενο του Ηροδότου, να μπορούν να αιτιολογούν τις συμπεριφορές των άλλων, αλλά και τη δική τους συμπεριφορά σε μια προσπάθεια ενίσχυσης της αυτογνωσίας τους. Αντιλαμβάνονται ότι πρόθεση του Ηροδότου δεν ήταν να καταγράψει ένα συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός, αλλά στηριγμένος στην προφορική παράδοση για τον διάλογο Κροίσου - Σόλωνα να παρουσιάσει την αντίθεση του ασιατικού και του ελληνικού κόσμου, προκειμένου να ερμηνεύσει τις αιτίες των Ελληνοπερσικών Πολέμων. Παράλληλα, αναμένεται να διαμορφώσουν στάσεις ζωής που προάγουν τον άνθρωπο είτε με την προβολή θετικών προτύπων (σύνεση, αίσθηση του μέτρου, αφοσίωση σε υψηλές αξίες και ιδανικά, όπως πατρίδα, οικογένεια κ.ά.) είτε μέσω του αρνητικού παραδείγματος του αλαζόνα, ματαιόδοξου και πλεονέκτη Κροίσου.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να ασκηθούν στην προσεκτική ανάγνωση κειμένων αναζητώντας χρήσιμα στοιχεία και πληροφορίες.

- Να εκτιμήσουν την αφηγηματική και λογοτεχνική ικανότητα του Ηροδότου και ιδιαίτερα τη δραματοποίηση της αφήγησής του.
- Να ερευνήσουν την πολυσημία των λέξεων ανάλογα με τα κοινωνικά-ιστορικά συμφραζόμενα και το ταξίδι τους μέσα στο χρόνο και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους.
- Να ασκηθούν στην προφορική παρουσίαση και συζήτηση στο πλαίσιο της ομάδας.
- Να ανταποκρίνονται στην παραγωγή γραπτών κειμένων και στην επίλυση ασκήσεων.
- Να εξοικειωθούν με τη χρήση ηλεκτρονικών λεξικών και να αναγνωρίζουν τη σημασία τους.
- Να δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα με τη χρήση ΤΠΕ.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να διερευνήσουν την κυριολεκτική και τη μετωνυμική χρήση λέξεων (π.χ. Κροίσος/κροίσος, Πακτωλός/πακτωλός), συλλέγοντας και αξιολογώντας τους υπάρχοντες ψηφιακούς πόρους (κριτικός γραμματισμός, ταυτότητες και γνώσεις για τον κόσμο).
- Να ανακαλύψουν διόδους προσωπικής επικοινωνίας με το κείμενο του Ηροδότου και αισθητικής απόλαυσής του (νέος γραμματισμός και κριτικός γραμματισμός).
- Να αντιληφθούν τη θέση και τον ρόλο της νουβέλας στο ηροδότειο έργο (κριτικός γραμματισμός).
- Να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της χρήσης των ΤΠΕ και ως εργαλείων ανακαλυπτικής μάθησης και επικοινωνίας, εκτιμώντας και ελέγχοντας και την αξιοπιστία των ψηφιακών πηγών (διαθεματικότητα, νέος γραμματισμός και κριτικός γραμματισμός).

Διδακτικές πρακτικές

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να εξοικειωθούν με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο διδασκαλίας, καθώς συγκροτούν ομάδες εργασίας και αναλαμβάνουν ρόλους μέσα σε αυτές. Επιμερίζουν την εργασία, συγκεντρώνουν υλικό και το επεξεργάζονται από κοινού, βοηθούν ο ένας τον άλλον, διαχειρίζονται και επιλύουν συγκρούσεις και προβλήματα που προκύπτουν στην πορεία της δραστηριότητας.
- Να ασκήσουν την κριτική σκέψη, την παρατηρητικότητα και τη φαντασία τους και να αναπτύξουν πρωτοβουλίες, καθώς καλούνται να αξιοποιούν δημιουργικά το υλικό που συλλέγουν και να εκπονούν τις εργασίες τους (κριτικός γραμματισμός).
- Να ασκηθούν στη διερευνητική μάθηση και τη βιωματικότητα μέσω της αναζήτησης διαδικτυακών πηγών, ώστε να αφομοιώσουν σε μεγαλύτερο βαθμό την παρεχόμενη γνώση.

Όλοι οι παραπάνω στόχοι συντείνουν ώστε η διδασκαλία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας να υπερβεί την τυπική δασκαλοκεντρική μέθοδο με τις ερωταποκρίσεις και τη στείρα απομνημόνευση και να γίνει πιο ελκυστική και κατανοητή για τα παιδιά, καθώς αυτά αναδεικνύονται πλέον σε πρωταγωνιστές της μαθησιακής διαδικασίας.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η παραδοσιακή διδασκαλία κάθε ενότητας της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας συνήθως περιορίζεται σε μια επιφανειακή προσέγγιση των βασικών θεμάτων, λόγω της πίεσης του χρόνου για την κάλυψη της διδακτέας ύλης. Βασικός πρωταγωνιστής της μαθησιακής διαδικασίας αναδεικνύεται ο εκπαιδευτικός, ο οποίος την κατευθύνει με ερωτήσεις και συνήθως πιο ολοκληρωμένη αναδιατύπωση των απαντήσεων των μαθητών. Έτσι, οι μαθητές ουσιαστικά καθίστανται παθητικοί δέκτες, χωρίς να

προβληματίζονται, να εκφράζουν την ταυτότητά τους και να υιοθετούν θετικά πρότυπα και αξίες που προάγουν τον άνθρωπο. Με αφορμή τον παραπάνω προβληματισμό στόχος της συγκεκριμένης διδακτικής πρότασης είναι μια μαθητοκεντρική διδασκαλία της ενότητας, η οποία βασίζεται κυρίως στην ερευνητική περιέργεια, την πρωτοβουλία και τη δημιουργική φαντασία των παιδιών. Συγχρόνως, επιχειρείται σύνδεση με τον υλικό ευδαιμονισμό της σύγχρονης κοινωνίας, καθώς προβάλλονται καταναλωτικά πρότυπα (ιδιαίτερα από τα ΜΜΕ) που εξασφαλίζουν μια (επίπλαστη) προσωπική ευδοκίμηση και αποσιωπούν ηθικές αξίες και πνευματικά αγαθά.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η ενότητα εντάσσεται στη διδακτέα ύλη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας για την Α΄ Γυμνασίου. Στη συγκεκριμένη διδακτική πρόταση γίνεται επέκταση της διδασκαλίας και αφιερώνονται επιπλέον διδακτικές ώρες σε σχέση με τις προβλεπόμενες από το Αναλυτικό Πρόγραμμα. Συμφωνεί με τα Νέα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών, γιατί προωθεί την ανακαλυπτική - ενεργητική μάθηση και όχι τη στείρα απομνημόνευση. Συγχρόνως, συνδέεται με τους γενικούς στόχους του [ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ](#) για τη διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών από μετάφραση (βλ. Ηροδότου «Ιστορίες»), καθώς και με τους διδακτικούς στόχους και τους θεματικούς πυρήνες που ορίζονται στο [Βιβλίο του Εκπαιδευτικού, σελ 21-25](#).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι μαθητές στο παρόν σενάριο χρησιμοποιούν ΤΠΕ, με στόχο τη συνεργατική μάθηση. Γι' αυτό προτείνονται ως μέσα ο εννοιολογικός χάρτης και τα έγγραφα Google, τα οποία επιτρέπουν από κοινού επεξεργασία και συνδιαμόρφωση. Εναλλακτικά, μπορεί να χρησιμοποιηθεί το Word, λογισμικό που επίσης επιτρέπει την παρακολούθηση αλλαγών και την εισαγωγή σχολίων. Ακόμη, οι μαθητές αναζητούν ψηφιακούς πόρους στο διαδίκτυο, αξιολογούν και αξιοποιούν πληροφορίες που χρειάζονται για την εκπόνηση των εργασιών τους. Επομένως, αναπτύσσουν γνωστικές δεξιότητες υψηλού επιπέδου, εξοικειώνονται με τον

χειρισμό του ηλεκτρονικού υπολογιστή και τη χρήση νέων λογισμικών και στο τέλος δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα (παραγράφους, ταινίες, παρουσιάσεις κ.ά.) ανάλογα με την προσωπική τους επιλογή, τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους.

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ιστορία Α΄ Γυμνασίου - Κεφ. Δ.5. [Αθήνα: Πορεία προς τη δημοκρατία.](#)

Ηροδότου, «Ιστορίες» Ι 29 – 33. Ενότητα 2: [Κροίσος και Σόλων](#)

-[Βιβλίο του Εκπαιδευτικού](#)

-[Εισαγωγή](#)

[Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου](#)

Κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Γρ. Ξενοπούλου, [«Πλούτος και ευτυχία»](#) (διήγημα) [δημοσιευμένο στον «Τύπο της Θεσσαλονίκης» 06/01/2000 – Ψηφιοθήκη ΑΠΘ]

[Πλούτος, Ευτυχία και Αγάπη](#) (παραμύθι) [«Παιδικά»: Δραστηριότητες, ζωγραφιές, συμβουλές για παιδιά σχολικής και προσχολικής ηλικίας]

[«Πολιτική ελεγεία: Σόλων»](#). Στο Κακριδής, Φ. Ι. 2005. «Αρχαία Ελληνική Γραμματολογία». *Αρχαιογνωσία και Αρχαιολογία στη Μέση Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: ΚΕΕ / ΙΝΣ (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη) [Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα – Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Λογισμικά

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, «Αρχαία Ελληνικά Α΄ και Β΄ Γυμνασίου»: [«Αρχαία Ελλάδα, Ηροδότου Ιστορίες»](#) [πηγή: Τεχνική Στήριξη Πληροφοριακών Συστημάτων Σχολικών Μονάδων – Διεύθυνση Εκπαιδευτικής Τεχνολογίας του ΙΤΥΕ].

Φωτογραφίες / Εικόνες

«Ελληνικός Πολιτισμός» [Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου – Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]

- [Ο Κλέοβις και ο Βίτων](#)

- [Χάρτης της περσικής αυτοκρατορίας γύρω στο 480 π.Χ.](#)

Gerard van Honthorst, [«Κροίσος και Σόλων»](#), 1624, λάδι σε καμβά, Kunsthalle Museum, Hamburg [πηγή: Web Gallery of Art - Virtual Museum and Searchable Database of Western (European) Fine Arts].

Merry Joseph Blondel, [«Σόλων, ο νομοθέτης της Αθήνας»](#), 19αι., Musée de Picardie, Amiens, France [πηγή: “Greek Mythology Link” (Mythological Gallery)]

Nicolas – Pierre Loir, [«Κλέοβις και Βίτων»](#), περ. 1649, λάδι σε καμβά, Budapest [πηγή: Αργολική Αρχαιακή Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού]

[«Ο Κροίσος στην πυρά»](#). Αγγειογραφία του Μύσωνος από αττικό ερυθρόμορφο αμοφορέα τύπου Α, περ. 500-490 π.Χ από το Vulci της Ετρουρίας, Louvre [πηγή: “Ancient Greek Cities” - Ιστοχώρος για τις αρχαίες ελληνικές πόλεις – Υπεύθ. Ελ. Παπακυριάκου – Αναγνώστου].

[Σκρουτζ Μακ Ντακ: ο φιλάργυρος κροίσος της Λιμούπολης](#) [πηγή: «Κόμιξ Wiki» – Ελληνικό Μηνιαίο Περιοδικό Κόμιξς]

Ιστοσελίδες

[Αρχαία Γνωμικά 2](#) [πηγή: «Γνωμικολογικόν» - Αποφθέγματα, Γνωμικά, Αφορισμοί, Ρητά, Παροιμίες και άλλα]

[Αφηγηματικοί τρόποι](#) [πηγή: «Διδασκαλία Φιλολογικών Μαθημάτων» - ιστολόγιο της Αλ. Γερακίνη]

[Γνωμικά και Αποφθέγματα](#) [πηγή: “Cognosco” – Γνωστά γνωμικά και αποφθέγματα για όλες τις ηλικίες]

Ελληνικά Βικιφθέγματα: [Χρήμα](#) [Διαδικτυακή Επιτομή Ρήσεων και Αποφθεγμάτων]

[Ελληνική Βικιπαίδεια](#) [Ελεύθερη Διαδικτυακή Εγκυκλοπαίδεια].

[Ελληνικό Βικιλεξικό](#) [Ελεύθερο Διαδικτυακό Λεξικό].

[Κλέοβις και Βίτων](#), (580 π.Χ.) [πηγή: Αργολική Αρχαική Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού]

[«Κροίσος»](#) [πηγή: Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού – Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού]

[Movie Maker](#) [Ελεύθερο λογισμικό επεξεργασίας παρουσιάσεων, ταινιών και ήχου].

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]:

-[ηλεκτρονικά λεξικά](#)

-[Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#)

Συνώνυμα και Γνωμικά: [Πλούτος](#) και [Ευτυχία](#) [πηγή: “Lexigram” – Ελεύθερα λεξικά και εκπαιδευτικά λογισμικά]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1^η διδακτική ώρα (όλη η τάξη στο σχολικό εργαστήριο υπολογιστών)

Αρχικά, αξιοποιώντας τον τίτλο της ενότητας, προκαλούμε σύντομη συζήτηση με τους μαθητές, κατά την οποία καλούνται να ανακαλέσουν στη μνήμη τους γνώσεις για τον Σόλωνα και το νομοθετικό του έργο (που έχουν διδαχθεί ήδη στην Αρχαία Ιστορία Α΄ Γυμνασίου) και ενδεχομένως κάποιες πληροφορίες για τον Κροίσο. Στη συζήτηση εντάσσουμε (ή διαβάζουμε) βασικά στοιχεία της εισαγωγής και δίνουμε απαραίτητες πρόσθετες πληροφορίες για τον «λυδικό λόγο» και τον Κροίσο.

Α΄ Φάση

Το κείμενο και οι απαραίτητες πληροφορίες για τον τόπο, τα πρόσωπα και το θέμα συζήτησης

Οι μαθητές χωρίζονται από τον εκπαιδευτικό σε πέντε ετερογενείς ως προς την επίδοση ομάδες των τεσσάρων έως πέντε ατόμων (καλοί – μέτριοι - αδιάφοροι

μαθητές) και στα μέλη κάθε ομάδας κατανέμονται από τα ίδια τα παιδιά αρμοδιότητες (χειριστής υπολογιστή, καθοδηγητής βημάτων Φύλλου Εργασίας, επεξεργαστής υλικού, συντονιστής). Στη συνέχεια, δημιουργούν ιστολόγιο της τάξης για την ανάρτηση του παραγόμενου λόγου κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων. Ο εκπαιδευτικός έχει ήδη εγκαταστήσει τον εννοιολογικό χάρτη και τα Φύλλα Εργασίας στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και «βαφτίζει» κάθε ομάδα ανάλογα με τον ρόλο που θα υποδυθεί και το αντίστοιχο Φύλλο Εργασίας για το οποίο θα εργαστεί.

Διαβάζει το κείμενο αργά και εκφραστικά, ενώ οι μαθητές υπογραμμίζουν λέξεις - φράσεις που δυσκολεύονται να κατανοήσουν, καθώς και φράσεις - κλειδιά που εντοπίζουν στο κείμενο. Δίνονται οι απαραίτητες σημασιολογικές διευκρινίσεις και όλοι οι μαθητές καλούνται να ανατρέξουν στο αρχαίο κείμενο, για να συγκεντρώσουν πληροφορίες για τον τόπο, τους πρωταγωνιστές της ιστορίας και το θέμα της συζήτησής τους. Στη συνέχεια, καλούνται να συμπληρώσουν τον εννοιολογικό χάρτη, που είναι κοινός για όλες τις ομάδες, και να συγκρίνουν τα αποτελέσματα της προσπάθειάς τους με τη βοήθεια των εγγράφων Google και των δυνατοτήτων συνεπεξεργασίας που παρέχουν αυτά.

Εναλλακτικά, ο διδάσκων ή η διδάσκουσα μπορεί να σχηματίσει στον (διαδραστικό) πίνακα ένα σχεδιάγραμμα.

Όλη η τάξη, λοιπόν, έχει σχηματίσει μια αρκετά σαφή εικόνα για τον λυδικό λόγο και τα βασικά θέματα της συγκεκριμένης ενότητας.

Β' Φάση

2 - 3 διδακτικές ώρες στο εργαστήριο πληροφορικής - Η τάξη χωρισμένη σε πέντε ομάδες

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός παρουσιάζει συνολικά το σενάριο - πρόγραμμα, ώστε να γνωρίζουν όλοι οι μαθητές το περιεχόμενό του και τους επιδιωκόμενους στόχους, και τους προτρέπει να ανοίξουν τα αντίστοιχα Φύλλα Εργασίας στους υπολογιστές όπου δουλεύουν. Οι μαθητές αρχίζουν να ασχολούνται με τις δραστηριότητες, εκφράζουν τις σκέψεις και τις ιδέες τους και συνεργάζονται μεταξύ τους.

Οι μαθητές της πρώτης ομάδας, [οι Γεωγράφοι και Γλωσσολόγοι](#), καλούνται να προσδιορίσουν το χωροχρονικό πλαίσιο της συνάντησης Σόλωνα - Κροίσου, αναζητώντας χάρτες, πληροφορίες και εικονογραφικό υλικό για την περσική αυτοκρατορία και τις Σάρδεις. Αναζητούν πληροφορίες στο Google ή επισκέπτονται κάποιες προτεινόμενες ιστοσελίδες, όπως τη Βικιπαίδεια (λ. [«Σάρδεις»](#)), τον ιστοχώρο «Ελληνικός Πολιτισμός» ([Χάρτης της περσικής αυτοκρατορίας γύρω στο 480 π.Χ](#)) ή [το εκπαιδευτικό λογισμικό](#) για τον κόσμο του Ηροδότου [βλ. [Πινακοθήκη](#)].

Στη συνέχεια, διερευνούν στο [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) του Μ. Τριανταφυλλίδη, [στα ηλεκτρονικά λεξικά](#) της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα και στο [Βικιλεξικό](#) σημασίες λέξεων (π.χ. «Κροίσος», «Πακτωλός», «ευτυχία», «ευδαιμονία» κ.ά.), διακρίνουν την κυριολεκτική από τη μετωνυμική χρήση των όρων «Κροίσος» και «Πακτωλός» και γράφουν εκφράσεις στη νέα ελληνική. Τέλος, δημιουργούν ελεύθερα πολυτροπικά κείμενα [βίντεο, μουσικές συνθέσεις, εικονογραφημένες αφηγήσεις (κόμικς και μη)] ανάλογα με τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους. Κοινοποιούν την εργασία τους μέσω των εγγράφων του Google στις υπόλοιπες ομάδες και την παρουσιάζουν στον διαδραστικό πίνακα.

Αξιολόγηση: Αξιολογείται η ικανότητα επιλογής των κατάλληλων πληροφοριών, η εύρεση οπτικού υλικού, η ικανότητα έκφρασης και αξιοποίησης του σχετικού υλικού κατά την εκπόνηση εργασιών.

Οι μαθητές της δεύτερης ομάδας, [οι Βιογράφοι του Σόλωνα](#), αναζητούν στην ηλεκτρονική έκδοση της [Αρχαίας Ελληνικής Γραμματολογίας](#) του Φ. Κακριδή από τις Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα και στη Βικιπαίδεια (λ. [«Σόλων ο Αθηναίος»](#)) πληροφορίες και εικονογραφικό υλικό για τον Σόλωνα, και περιγράφουν τον χαρακτήρα του με βάση τις αξίες, τις ιδέες, τις σκέψεις και τη συμπεριφορά του, όπως διαφαίνονται σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου. Μετά τη σφαιρική παρουσίαση της προσωπικότητας του σοφού και μετρημένου συμβούλου, αλλά και του «τραγικού προειδοποιητή» αποφαίνονται για τον κόσμο και τον πολιτισμό που

εκπροσωπεί. Ακολούθως, δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα [βίντεο, μουσικές συνθέσεις, εικονογραφημένες αφηγήσεις (κόμικς και μη)] ανάλογα με τις κλίσεις και τα ενδιαφέροντά τους. Κοινοποιούν την εργασία τους μέσω των εγγράφων Google στις υπόλοιπες ομάδες και την παρουσιάζουν στον διαδραστικό πίνακα.

Αξιολόγηση: Αξιολογούνται η ικανότητα σύνταξης παραγράφου και αξιοποίησης οπτικού υλικού, η τεκμηριωμένη ηθογράφηση του αθηναίου σοφού και η ικανότητα εξαγωγής συμπεράσματος.

Οι μαθητές της τρίτης ομάδας, [οι Βιογράφοι του Κροίσου](#), περιγράφουν βασικά χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του λυδού μονάρχη βασιζόμενοι σε συγκεκριμένα σημεία του κειμένου, που αποκαλύπτουν τις αξίες, τις ιδέες, τις σκέψεις, τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά του. Επισημαίνουν την κλιμάκωση της ύβρης του, η οποία καθιστά αναπότρεπτη την τιμωρία του και την αποκατάσταση της ηθικής τάξης. Τέλος, αποφαινόνται για τον πολιτισμό που αντιπροσωπεύει. Στη συνέχεια, συλλέγουν εικονογραφικό υλικό και πρόσθετες πληροφορίες για την τραγική μοίρα του λυδού μονάρχη με ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο ή επισκεπτόμενοι κάποιες προτεινόμενες ιστοσελίδες, όπως τη Βικιπαίδεια (λ. [«Κροίσος»](#)) ή την Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού (λ. [«Κροίσος»](#)) και συντάσσουν μια σύντομη παράγραφο για τη μετέπειτα τύχη του. Αξιοποιώντας τη δημιουργική τους φαντασία, παράγουν πολυτροπικά κείμενα [με συνδυασμό κειμένου, εικόνας, ήχου, βίντεο, με λογισμικό παρουσίασης (PowerPoint) κ.ά.]. Τέλος, κοινοποιούν την εργασία τους μέσω των εγγράφων Google στις υπόλοιπες ομάδες και την παρουσιάζουν στον διαδραστικό πίνακα.

Αξιολόγηση: Αξιολογούνται η αποτελεσματική ηθογράφηση του λυδού μονάρχη και η τεκμηρίωση των απαντήσεων - συμπερασμάτων, η κατανόηση της έννοιας της ύβρης (ήδη γνωστής από τον Όμηρο) και του προϋδεασμού, καθώς και οι ικανότητες επιλογής πληροφοριών, σύνταξης παραγράφου και αξιοποίησης οπτικού υλικού.

Οι μαθητές της τέταρτης ομάδας, [οι Φιλόσοφοι](#), εντοπίζουν και καταγράφουν τα κριτήρια που, κατά την άποψη του Σόλωνα, καθιστούν ευτυχέστερους στον κόσμο

τον Τέλλο και τους αδερφούς Κλέοβη και Βίωνα. Στη συνέχεια, με ερωτήσεις προέκτασης, εμβάθυνσης και δημιουργικής εμπέδωσης προβληματίζονται και αναζητούν τις προϋποθέσεις που εξασφαλίζουν την ανθρώπινη ευδαιμονία και εκφράζουν τις απόψεις τους σε ένα σύντομο κείμενο. Συγκεντρώνουν εικονογραφικό υλικό για τα παραπάνω πρόσωπα και δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα [βίντεο, μουσικές συνθέσεις, εικονογραφημένες αφηγήσεις (κόμικς και μη)]. Ακολούθως, τα κοινοποιούν μέσω των εγγράφων Google στις υπόλοιπες ομάδες και τα παρουσιάζουν στον διαδραστικό πίνακα.

Εναλλακτικά, μπορούν να συγκεντρώσουν παροιμίες και γνωμικά για τον πλούτο ή το χρήμα και την ευτυχία και να δημιουργήσουν δικής τους έμπνευσης πολυτροπικά κείμενα συλλέγοντας υλικό από προτεινόμενες ιστοσελίδες, όπως:

- “Cognosco”: [Γνωμικά και Αποφθέγματα](#)
- «Ελληνικά Βικιφθέγματα»: [Χρήμα](#)
- «Γνωμικολογικόν»: [Αρχαία Γνωμικά 2](#)
- “Lexigram”: [Πλούτος](#) και [Ευτυχία](#)

Αξιολόγηση: Αξιολογείται η ικανότητα εντοπισμού των σχετικών χωρίων - πληροφοριών του κειμένου, η ορθή συμπλήρωση των γνωρισμάτων και η διατύπωση συμπεράσματος. Συγχρόνως, αξιολογείται η διατύπωση προσωπικής άποψης των μαθητών και η ευχέρεια δημιουργίας πολυτροπικού κειμένου.

Οι μαθητές της πέμπτης ομάδας, [οι Λογοτέχνες και Φιλολόγοι](#), μελετούν προσεκτικά τον ορισμό της νουβέλας στη σελίδα 22 του σχολικού εγχειριδίου ή εναλλακτικά στο ηλεκτρονικό βιβλίο μαθητή, [Ενότητα 2^η](#), από το Ψηφιακό Σχολείο ή στην [Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου](#) και εντοπίζουν χαρακτηριστικά του κειμένου που μας επιτρέπουν να το εντάξουμε στο είδος της νουβέλας. Στη συνέχεια, αξιολογούν τη χρήση διαλόγου στο ιστορικό – αφηγηματικό κείμενο του Ηροδότου και εντοπίζουν τις ιδέες του ιστορικού για το θείο και την ανθρώπινη ζωή, αφού προηγουμένως θυμηθούν ό,τι διδάχθηκαν στην [εισαγωγή](#) για τις αντιλήψεις – ιδέες – αξίες στο έργο του Ηροδότου, σελίδα 11, ή από

την [Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου](#). Τέλος, αναφέρουν παραδείγματα ανθρώπων πλούσιων και ευτυχισμένων που χτυπήθηκαν από συμφορές στη διάρκεια της ζωής τους ή είχαν τραγικό θάνατο, και κοινοποιούν τις εργασίες τους στις υπόλοιπες ομάδες μέσω του διαδραστικού πίνακα.

Αξιολόγηση: Αξιολογείται η ικανότητα εντοπισμού κατάλληλων στοιχείων του κειμένου, η συμβολή του διαλόγου στη δραματοποίηση της ηροδότειας αφήγησης, η αντιληπτική ικανότητα των μαθητών, καθώς και η επαφή τους με την καθημερινή πραγματικότητα.

Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του σεναρίου, ο εκπαιδευτικός παρακολουθεί τις δραστηριότητες των μαθητών, λύνει τυχόν απορίες και τεχνικά ζητήματα και φροντίζει να μην παρεκκλίνουν από τα ζητούμενα.

Γ΄ Φάση

Στην τρίτη και τελευταία φάση οι μαθητές κάθε ομάδας, στο πλαίσιο της ετεροαξιολόγησης, αξιολογούν τα πολυτροπικά κείμενα άλλων ομάδων με κριτήριο την πρωτοτυπία των παρουσιάσεων και τη σφαιρική προσέγγιση του θέματος. Επίσης, είναι ενδιαφέρον να προβούν και σε αυτοαξιολόγηση σχετικά με τον ρόλο τους μέσα στην ομάδα μετά την ολοκλήρωση της δραστηριότητας.

Προαιρετική εργασία για το σπίτι

Τέλος, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αναθέσει ως εργασία για το σπίτι ένα διήγημα ή ένα παραμύθι για τον πλούτο και την ευτυχία, προκειμένου οι μαθητές να αναγνωρίσουν και τον παραμυθικό χαρακτήρα της νουβέλας, μέσω της επιβίωσης του θέματος στη λαϊκή μας παράδοση, και να καταλήξουν στο ηθικό δίδαγμα ότι τα υλικά αγαθά δεν μπορούν να εγγυηθούν την ευτυχία. Προτείνεται το διήγημα [«Πλούτος και ευτυχία»](#) του Γρ. Ξενόπουλου ή, εναλλακτικά, το παραμύθι [«Πλούτος, Ευτυχία και Αγάπη»](#).

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Β' Φάση

1ο Φύλλο Εργασίας: Γεωγράφοι και Γλωσσολόγοι

- Να μπείτε στο ιστολόγιο της τάξης, να ανοίξετε τον εννοιολογικό χάρτη και να τον συμπληρώσετε με βάση τις πληροφορίες του κειμένου (κάντε διπλό αριστερό κλικ για να συμπληρώσετε). Να αποθηκεύσετε το Φύλλο Εργασίας σας στο ιστολόγιο της τάξης.
- **Η αποστολή σας είναι να αναζητήσετε χάρτες και εικονογραφικό υλικό για το περσικό βασίλειο και τις Σάρδεις.** Μπορείτε να κάνετε τη δική σας αναζήτηση στο Google ή ενδεικτικά μπορείτε να επισκεφτείτε τη Βικιπαίδεια (λ. [«Σάρδεις»](#)) ή τον ιστοχώρο του «Ελληνικού Πολιτισμού» ([Χάρτης της περσικής αυτοκρατορίας γύρω στο 480 π.Χ](#)) ή [το εκπαιδευτικό λογισμικό](#) για τον κόσμο του Ηροδότου [βλ. [Πίνακοθήκη](#)].
- Αποθηκεύστε τα αποτελέσματα της διερεύνησής σας σε φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Συχνά στην καθημερινή μας ζωή χρησιμοποιούμε μεταφορικά τις λέξεις «Κροίσος» και «Πακτωλός». Αναζητήστε τις σημασίες των λέξεων: «κροίσος», «πακτωλός», «ευτυχία», «ευδαιμονία», «μακάριος», «πλούτος» και αποθηκεύστε τις σε ένα έγγραφο του Word. Ενδεικτικά, μπορείτε να επισκεφθείτε το [Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής](#) του Μ. Τριανταφυλλίδη στην Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα ή το [Βικιλεξικό](#).
- Στη συνέχεια, να γράψετε δύο εκφράσεις της νέας ελληνικής χρησιμοποιώντας μεταφορικά τις λέξεις «κροίσος» και «πακτωλός».

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

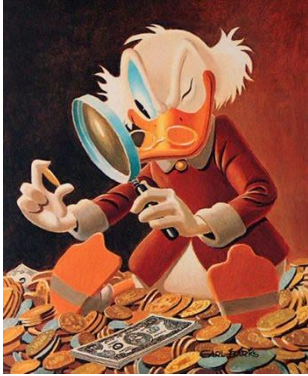

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σκρουτζ Μακ Ντακ, ο
φιλάργυρος κροίσος της
Λιμνούπολης.

- Συγκεντρώστε εικονογραφικό υλικό για κάποια από τις παραπάνω λέξεις και επιλέξτε κάποια από τις παρακάτω δραστηριότητες:
 - Μπορείτε να επιλέξετε κάποια εικόνα που σας αρέσει και να την περιγράψετε.
 - Μπορείτε να δημιουργήσετε κάποιο δικό σας έργο ζωγραφικής με θέμα την ευτυχία ή τον πλούτο.
 - Μπορείτε να δημιουργήσετε δικό σας κείμενο (περίληψη) ή ποίημα και να το εμπλουτίσετε με εικόνες που συγκεντρώσατε προηγουμένως.
 - Μπορείτε να δημιουργήσετε ένα κόμικς με εικόνες και τίτλους ή ό,τι μπορείτε εσείς οι ίδιοι να φανταστείτε (συνδυασμός ήχου, βίντεο, εικόνας, κειμένου) με λογισμικό παρουσίασης (PowerPoint).
- Αποθηκεύστε την εργασία σας στον φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της εργασίας σας στον διαδραστικό πίνακα με στόχο την ανταλλαγή απόψεων με τους συμμαθητές σας και ενδεχόμενες διορθώσεις.

2^ο Φύλλο Εργασίας: Βιογράφοι του Σόλωνα

- Να μπείτε στο ιστολόγιο της τάξης, να ανοίξετε τον εννοιολογικό χάρτη και να τον συμπληρώσετε με βάση τις πληροφορίες του κειμένου (κάντε διπλό αριστερό κλικ για να συμπληρώσετε). Να αποθηκεύσετε το Φύλλο Εργασίας στο ιστολόγιο της τάξης.
- Το συγκεκριμένο κείμενο αποτελεί απόσπασμα του «λυδικού λόγου» και ένα από τα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν είναι ο Σόλων. Τι γνωρίζετε για αυτό το πρόσωπο; Θυμηθείτε και ό,τι διδαχτήκατε [για αυτόν](#) στην Ιστορία.
- **Η αποστολή σας είναι να αναζητήσετε πληροφορίες και εικονογραφικό υλικό για τον Σόλωνα και να τον χαρακτηρίσετε.** Ενδεικτικά μπορείτε να αναζητήσετε πληροφορίες [για τον Σόλωνα](#) στις Ψηφίδες για την Ελληνική Γλώσσα του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας και στο λήμμα [«Σόλων ο Αθηναίος»](#) στη Βικιπαίδεια.

- Στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας τον επεξεργαστή κειμένου δημιουργήστε μία σύντομη παράγραφο παρουσιάζοντας έναν ολοκληρωμένο χαρακτηρισμό του Σόλωνα.
- Να αξιολογήσετε συγκεκριμένα στοιχεία του κειμένου που δείχνουν τι σκέψεις, τις ιδέες, τις αξίες, τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά του. Προσέξτε ιδιαίτερα τις φράσεις του κειμένου: «[...] όμως ο Σόλων, μακριά από κάθε κολακεία, αλλά κοντά στην αλήθεια, λέει [...] (κεφ. Ι 30): «Κι ο άλλος είπε: “Κρόισε, εμένα που ξέρω ότι ο θεός είναι όλος φθόνο”...» (κεφ. Ι 32): «[...] Τώρα βλέπω ότι εσύ έχεις μεγάλα πλούτη..., πριν μάθω ότι η ζωή σου βρήκε και καλό τέλος» (κεφ. Ι 32) κ.ά.
- Συμπέρασμα: Τελικά, ποιον κόσμο και πολιτισμό εκπροσωπεί, κατά τη γνώμη σας, ο Σόλων;

- Μπορείτε να εμπλουτίσετε το κείμενό σας με έτοιμες εικόνες που συγκεντρώσατε ή να δημιουργήσετε δικές σας εικόνες με τίτλους ή να φτιάξετε τη δική σας ταινία χρησιμοποιώντας το [Movie Maker](#) ή ό,τι μπορείτε εσείς οι ίδιοι να φανταστείτε (συνδυασμός ήχου, βίντεο, εικόνας, κειμένου) με λογισμικό παρουσίασης (PowerPoint).
- Αποθηκεύστε την εργασία σας στον φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της εργασίας σας στον διαδραστικό πίνακα με στόχο την ανταλλαγή απόψεων με τους συμμαθητές σας και ενδεχόμενες διορθώσεις.

3ο Φύλλο Εργασίας: Βιογράφοι του Κροίσου

- Να μπειτε στο ιστολόγιο της τάξης, να ανοίξετε τον εννοιολογικό χάρτη και να τον συμπληρώσετε με βάση τις πληροφορίες του κειμένου (κάντε διπλό αριστερό κλικ για να συμπληρώσετε). Να αποθηκεύσετε το Φύλλο Εργασίας σας στο ιστολόγιο της τάξης.
- Στην προηγούμενη [ενότητα 1 – Προοίμιο, κεφ. Ι 6](#), ο Ηρόδοτος παρουσιάζει τον Κροίσο, βασιλιά της Λυδίας, ως κύριο πρωταίτιο της πολεμικής σύγκρουσης Ελλήνων – Περσών, γιατί υπέταξε τους Έλληνες της Μ. Ασίας καθιστώντας τους φόρου υποτελείς. Στη [2η ενότητα](#) (κεφ. Ι 30) ο βασιλιάς της Λυδίας, ο Κροίσος, διεκδικεί τον τίτλο του πιο ευτυχισμένου ανθρώπου στον κόσμο.
- **Η αποστολή σας είναι να χαρακτηρίσετε τον Κροίσο και να αναζητήσετε πληροφορίες και εικονογραφικό υλικό για αυτόν.**

- Χρησιμοποιώντας τον επεξεργαστή κειμένου δημιουργήστε μία σύντομη παράγραφο παρουσιάζοντας έναν ολοκληρωμένο χαρακτηρισμό του Κροίσου.
- Να αξιοποιήσετε συγκεκριμένα στοιχεία του κειμένου που δείχνουν τις σκέψεις, τις ιδέες, τις αξίες, τα συναισθήματα και τη συμπεριφορά του. Προσέξτε ιδιαίτερα τις φράσεις του κειμένου: «[...] με εντολή του Κροίσου υπηρέτες του γυρνούσαν τον Σόλωνα σ' όλα τα θησαυροφυλάκια [...] (κεφ. Ι 30)· «Εκείνος λοιπόν έκανε αυτή την ερώτηση με την ιδέα ότι είναι ο πρώτος στην ευτυχία από όλους τους ανθρώπους» (κεφ. Ι 30)· «[...] Κι ο Κροίσος έξω φρενών είπε: ...[...] (κεφ. Ι 32) κ.ά.
- Αφού ολοκληρώσετε την παραπάνω εργασία, σκεφτείτε: μήπως ο Κροίσος διαπράττει ύβρη; Πώς κλιμακώνεται και κορυφώνεται η ύβρη του στο κεφ. Ι

33; Θυμηθείτε και το ηθικό σχήμα: άτη → ύβρη → νέμεση → τίση που διδαχθήκατε στον Όμηρο.

- Συμπέρασμα: Τελικά, ποιον κόσμο και πολιτισμό εκπροσωπεί, κατά τη γνώμη σας, ο Κροίσος;
- Αποθηκεύστε την εργασία σας σε φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Ποια βασική αντίληψη για τους θεούς και τις παρεμβάσεις τους στα ανθρώπινα εκφράζει ο Ηρόδοτος (και ο Σόλωνας) στο κεφάλαιο Ι 32; Μήπως αυτή λειτουργεί ως προϋδεασμός/προφητεία για τη μετέπειτα μοίρα του Κροίσου; Να αναζητήσετε πρόσθετες πληροφορίες για την τύχη του Κροίσου και για το τέλος της ζωής του. Ενδεικτικά μπορείτε να επισκεφτείτε τη Βικιπαίδεια (λ. [«Κροίσος»](#)) ή την Εγκυκλοπαίδεια Μείζονος Ελληνισμού (λ. [«Κροίσος»](#)). Χρησιμοποιώντας τον επεξεργαστή κειμένου δημιουργήστε μία σύντομη παράγραφο, όπου θα παρουσιάζετε τις συμφορές που τον βρήκαν μετά τη συνάντησή του με τον Σόλωνα και τις εκδοχές που υπάρχουν για το τέλος της ζωή του.
- Μπορείτε να εμπλουτίσετε το κείμενό σας με έτοιμες εικόνες που θα συγκεντρώσετε ή να δημιουργήσετε δικές σας εικόνες με τίτλους ή ό,τι μπορείτε εσείς οι ίδιοι να φανταστείτε (συνδυασμός ήχου, βίντεο, εικόνας, κειμένου) με λογισμικό παρουσίασης (PowerPoint).
- Αποθηκεύστε την εργασία σας στο φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της εργασίας σας στον διαδραστικό πίνακα με στόχο την ανταλλαγή απόψεων με τους συμμαθητές σας και ενδεχόμενες διορθώσεις.

4ο Φύλλο Εργασίας: Φιλόσοφοι

- Να μπειτε στο ιστολόγιο της τάξης, να ανοίξετε τον εννοιολογικό χάρτη και να τον συμπληρώσετε με βάση τις πληροφορίες του κειμένου (κάντε διπλό αριστερό κλικ για να συμπληρώσετε). Να αποθηκεύσετε το Φύλλο Εργασίας σας στο ιστολόγιο.
- Στον αρχαίο ελληνικό κόσμο η υστεροφημία είναι συνυφασμένη με την έννοια τόσο του καλού και αγαθού όσο και με την έννοια της προσφοράς προς την πατρίδα. Το άτομο προβαίνει σε πράξεις υπερβατικές, πέρα από τη βασιλεία του Εγώ, και συγκερασμένες με μια ζωή υπηρεσίας προς το σύνολο και την πατρίδα. Η προσφορά προς το κοινό καλό και ιδιαίτερα προς την πατρίδα είναι μάλιστα το μέτρο με το οποίο ζυγίζεται η ευτυχία στη ζωή και η υστεροφημία. Όταν ο **Σόλων** ρωτιέται από τον βασιλιά **Κροίσο** για το αν υπήρξε άνθρωπος πιο ευτυχισμένος από τον ίδιο, ο αθηναίος φιλόσοφος καταθέτει δύο παραδείγματα πορείας στη ζωή που απεικονίζουν την ελληνική αντίληψη της ύπαρξης και της δόξας. Στην πρώτη θέση της ευτυχίας τοποθετεί τον **Τέλλο τον Αθηναίο** και στη δεύτερη τους αδελφούς **Κλέοβη και Βίωνα**.
- Η αποστολή σας είναι να καταγράψετε τα κριτήρια βάσει των οποίων κατατάσσονται από τον Σόλωνα στις πρώτες θέσεις των ευτυχέστερων ανθρώπων ο Τέλλος ο Αθηναίος και οι αδελφοί Κλέοβης και Βίωνας. Με βάση τις πληροφορίες του κειμένου του σχολικού εγχειριδίου (κεφ. Ι 30 και Ι 31) να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΙΟ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	
Τέλλος ο Αθηναίος	Κλέοβης και Βίωνας
1. Ζούσε σε πόλη που	1. Ήταν αρκετά
2.	2.

3.	3.
4.	4.
5.	5.

- Ποια κοινά στοιχεία υπάρχουν ανάμεσα στα πρόσωπα αυτά; Συμφωνείτε με την άποψη το Σόλωνα; Στη συνέχεια, αναζητήστε εικονογραφικό υλικό για αυτούς στο Google. Ενδεικτικά, μπορείτε να επισκεφτείτε τη [Βικιπαίδεια](#), τον [«Ελληνικό Πολιτισμό»](#) ή την [Αργολική Αρχαική Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού](#):

Κλέοβις και Βίτων,
Nicolas Loir, 1649.

- Ποιες προϋποθέσεις είναι, κατά τη γνώμη σας, απαραίτητες, για να νιώθει ευτυχισμένος ένας άνθρωπος;
- Να παρουσιάσετε τις σκέψεις σας σε ένα σύντομο κείμενο χρησιμοποιώντας τον επεξεργαστή κειμένου (Word).
- Τώρα μπορείτε να εμπλουτίσετε τα κείμενά σας με τις εικόνες που συγκεντρώσατε ή να δημιουργήσετε δικές σας εικόνες με τίτλους ή ό,τι μπορείτε εσείς οι ίδιοι να φανταστείτε (συνδυασμός ήχου, βίντεο, εικόνας, κειμένου).
- Αποθηκεύστε την εργασία σας σε φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Εναλλακτικά, μπορείτε να συγκεντρώσετε μερικές παροιμίες και γνωμικά για τον πλούτο ή το χρήμα και την ευτυχία, επισκεπτόμενοι τις παρακάτω ιστοσελίδες:
 - Cognosco: [Γνωμικά και Αποφθέγματα](#)
 - Ελληνικά Βικιφθέγματα: [Χρήμα](#)
 - Γνωμικολογικόν: [Αρχαία Γνωμικά 2](#)

- Lexigram: [Πλούτος](#) και [Ευτυχία](#) και δημιουργήστε ένα πολυτροπικό κείμενο.
- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της εργασίας σας στον διαδραστικό πίνακα με στόχο την ανταλλαγή απόψεων με τους συμμαθητές σας και ενδεχόμενες διορθώσεις.

5ο Φύλλο Εργασίας: Λογοτέχνες και Φιλολόγοι

- Να μπειτε στο ιστολόγιο της τάξης, να ανοίξετε τον εννοιολογικό χάρτη και να τον συμπληρώσετε με βάση τις πληροφορίες του κειμένου (κάντε διπλό αριστερό κλικ για να συμπληρώσετε). Να αποθηκεύσετε το Φύλλο Εργασίας σας στο ιστολόγιο.
- **Η αποστολή σας είναι να συγκεντρώσετε πληροφορίες για τον ρόλο της νουβέλας στις «Ιστορίες» του Ηροδότου, να εντοπίσετε τις ιδέες του ιστορικού και να αξιολογήσετε την τεχνική της αφήγησής του.**
- Όπως γνωρίζουμε από την εισαγωγή, θέμα και κύριος άξονας του ηροδοτέιου έργου είναι οι πόλεμοι Ελλήνων και Περσών, που αρχίζουν το 494 π.Χ. με την κατάπνιξη της Ιωνικής Επανάστασης και τελειώνουν το 479 π.Χ. με την κατάληψη του περσικού φρουρίου της Σηστού από τους Έλληνες. Ο Ηρόδοτος πιστεύει ότι αυτή η σύγκρουση μπορεί να κατανοηθεί και να ερμηνευτεί μόνο στο πλαίσιο της αντιπαράθεσης των δύο κόσμων που αντιπροσωπεύουν, Ευρώπης και Ασίας. Έτσι, αρχίζει την εξιστόρησή του από το 560 π.Χ., όταν ο βασιλιάς της Λυδίας Κροίσος υποτάσσει τις ελληνικές πόλεις της Ιωνίας.
- Διαβάστε προσεκτικά τον ορισμό της νουβέλας στη σελίδα 22 του βιβλίου σας. Εναλλακτικά, μπορείτε να αναζητήσετε τον ορισμό στο ηλεκτρονικό βιβλίο μαθητή στο Ψηφιακό Σχολείο, [Ενότητα 2η](#), ή στην [Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου](#).
- Στη συνέχεια, διαβάστε με προσοχή τις παρακάτω χρονολογίες που αφορούν τους πρωταγωνιστές της ενότητας:
 - **591-581 π.Χ. Πραγματοποιούνται τα ταξίδια του Σόλωνα.**
 - **560 π.Χ. Θάνατος του Σόλωνα.**
 - **560-547 π.Χ. Βασιλεία του Κροίσου.**
- Πιστεύετε ότι έγινε πραγματικά η συνάντηση των δυο ιστορικών προσώπων; Για ποιο λόγο ο ιστορικός παρεμβάλλει αυτόν τον φανταστικό διάλογο στο

έργο του; Να εντοπίσετε τα χαρακτηριστικά του κειμένου που μας επιτρέπουν να το εντάξουμε στο είδος της νουβέλας, δημιουργώντας ένα σύντομο κείμενο με τον επεξεργαστή κειμένου (Word).

- Ο Ηρόδοτος είναι ένας δεινός αφηγητής που γοητεύει τους αναγνώστες του και κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον τους, κατά γενική ομολογία των μελετητών του. Στην ενότητα αυτή, εκτός από την περιγραφή-αφήγηση χρησιμοποιεί ως κύριο εκφραστικό μέσο τον διάλογο, για να παρουσιάσει τις ιδέες του. Τι πετυχαίνει με αυτόν τον εκφραστικό τρόπο;

- Γράψτε την απάντησή σας σε ένα σύντομο κείμενο χρησιμοποιώντας τον επεξεργαστή κειμένου (Word).
Μπορείτε να αναζητήσετε πληροφορίες στο ιστολόγιο «Διδασκαλία Φιλολογικών Μαθημάτων» για [τους αφηγηματικούς τρόπους](#).

- Στη συνέχεια, μελετήστε τις ιδέες του Ηροδότου από την [Ιστορία της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου](#). Ποιες ιδέες του ιστορικού για το θείο και την ανθρώπινη φύση συναντάμε στο συγκεκριμένο κείμενο; Προσέξτε, για παράδειγμα, τη φράση: «Ο θεός είναι όλος φθόνο και χαίρεται να φέρνει τα πάνω κάτω» (κεφ. Ι 32). Γνωρίζετε παραδείγματα ανθρώπων που, μολονότι θεωρούνταν ευτυχισμένοι, τους χτύπησαν μεγάλες συμφορές στη διάρκεια της ζωής τους ή είχαν τραγικό θάνατο;
- Αποθηκεύστε την εργασία σας σε φάκελο με το όνομα της ομάδας σας.
- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της εργασίας σας στον διαδραστικό πίνακα με στόχο την ανταλλαγή απόψεων με τους συμμαθητές σας και ενδεχόμενες διορθώσεις.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Κάποιες εναλλακτικές εκδοχές που μπορεί να εφαρμόσει ο διδάσκων προτείνονται στο πεδίο της *Διδακτικής Πορείας*, που έχει αναλυθεί παραπάνω. Επίσης, μπορεί να αναθέσει στους μαθητές να αναζητήσουν στο διαδίκτυο μύθους του Αισώπου, παραμύθια ή κόμικς για τον Κροίσο ή γενικά εικονογραφημένες αφηγήσεις για ανθρώπους άπληστους, μουσικές συνθέσεις, βίντεο ή δραματοποιημένα κείμενα. Ενδιαφέρον θα ήταν να παρουσιαστεί στην τάξη το ντοκιμαντέρ του BBC [για τον Αριστοτέλη Ωνάση](#), να διαβαστεί [το άρθρο](#) του δημοσιογράφου-συγγραφέα Δ. Λυμπερόπουλου και να επακολουθήσει συζήτηση.

Περισσότερες ιδέες για επέκταση του σεναρίου μπορεί να αναζητήσει ο διδάσκων και στην πρόταση διδασκαλίας της φιλόλογου και επιμορφώτριας ΤΠΕ κ. Ζήκα Βάγιας: [«Οι Νέες Τεχνολογίες συναντούν τον Ηρόδοτο: Επιβιώσεις και πρόσληψη της ιστορίας του Κροίσου και των θεμάτων της»](#).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Είναι πιθανόν να αποτελέσει δυσκολία η σύνθεση του εννοιολογικού χάρτη τόσο για τον διδάσκοντα όσο και για τους μαθητές. Επίσης, είναι απαραίτητη η εξοικείωση των μαθητών με την ομαδοσυνεργατική μέθοδο και η ευχέρεια χρήσης Η/Υ, ώστε να μην υπάρχει μεγάλη καθυστέρηση στο ήδη επεκταμένο χρονικά σενάριο, σε σχέση με όσα προβλέπονται από το Αναλυτικό Πρόγραμμα.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bakker, E. J., de Jong, I. J. F & H. van Wees (επιμ.). 2005. *Εγχειρίδιο Ηροδότειων Σπουδών*. Μτφρ. Κ. Δημοπούλου, επιμ. ελλ. έκδ. Χρ. Τσαγγάλης. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Βώρος, Φ. Κ. 1981. *Η διδασκαλία της αρχαίας γραμματείας, προσπάθειες ανανέωσης και αναπροσανατολισμού*. Αθήνα: Νέα Παιδεία.

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge.

Ηρόδοτος, *Οκτώ νουβέλες και τέσσερα ανέκδοτα*. 2001. Εισαγωγή – μετάφραση – πέντε δοκίμια Δ. Ν. Μαρωνίτης. Αθήνα: Άγρα.

Kalantzis, M. & B. Cope. 2008. *Νέα Μάθηση. Μετασχηματιστικοί Σχεδιασμοί για την Παιδαγωγική και την Αξιολόγηση*.

<http://neamathisi.com/learning-by-design/>

Κουτσογιάννης, Δ. 2007. *Πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού νέων εφηβικής ηλικίας και (γλωσσική) εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/studies/ict/teens/index.html

Κουτσογιάννης, Δ., Ακριτίδου, Μ. & Σ. Αντωνοπούλου. 2010. «Διαδραστικά συστήματα διδασκαλίας και η αξιοποίησή τους στα φιλολογικά μαθήματα». Στο *Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση και την εφαρμογή των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη. Επιμορφωτικό Υλικό για την Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*. Κλάδος ΠΕ 02. Πάτρα: ΕΑΙΤΥ

<http://blogs.sch.gr/polharit/files/2011/11/diadrastikoipe02final-100913082431-phrapp01.pdf>

Κουτσογιάννης, Δ. & Μ. Παυλίδου. 2012. *Μελέτη για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή σεναρίων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: για διαθεματικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της ζώνης φιλολογικών μαθημάτων και με άλλα γνωστικά αντικείμενα, για ημιτυπικές και άτυπες σχολικές πρακτικές, με διαδραστικούς πίνακες και φορητούς υπολογιστές*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

http://www.greeklanguage.gr/sites/default/files/digital_school/melete_gia_ta_diathem_atika_senaria_koutsogiannes-paulidou.pdf

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.

Lesky, A. 1975. *Ιστορία της αρχαίας ελληνικής λογοτεχνίας*. Μτφρ. Αγ. Τσοπανάκης. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδης.

Μαρκιανός, Σ. Σ. 1999. *Η διδασκαλία των «Ιστοριών» του Ηροδότου*. Αθήνα: Σχολή Ι. Μ. Παναγιωτόπουλου - Ελληνικό Εκπαιδευτήριο.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 1994. «Θεοδικία και ανθρωποδικία στον Ηρόδοτο». Στο *Métis: Revue d'anthropologie du monde grec ancien*, v. IX-X, Paris – Athènes, 69-78.

http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/metis_1105-2201_1994_num_9_1_1012

[29/06/2013]